

**O`ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA VASIYATNOMA BO`YICHA VORISLIK VA
QONUNY VORISLIKNING AMALIYOTDAGI MAVJUD
MUAMMOLARI VA ULARNI BARTARAF ETISH**

Razzoqova Flora Shamsiddin qizi

Mirzo Ulug'bek nomidagi O'zbekiston

Milliy Universiteti 2-kurs talabasi

Ilmiy rahbar: Rahimjonov Akmaljon Bahromjon o`g`li

Annotatsiya: *Bu maqolada, huquq ilmidagi bilimlar har bir shaxs kamolotida muhim ahamiyatga ega. O'z huquqini bilmay turib jamiyatdagi munosib o'rnini topish fuqaro uchun mumkin bo'lmagan holat hisoblanadi. Shu jihatdan huquq ilmidagi bilimlar kichik yoshdan bola ong-u shuuriga singdirib boriladi. Ayni paytda vorislik huquqi bo'yicha qonun va tushunchalarni tahlil qilish, O'zbekiston Respublikasida vasiyatnoma bo'yicha vorislik va qonuniy vorislikning amaliyotdagi mavjud muammolarini o'rganish, O'zbekiston Respublikasida vasiyatnoma bo'yicha vorislik va qonuniy vorislikning muammolarini bartaraf etish bo'yicha qarashlarni bayon etish maqsad qilib olindi.*

Kalit so'zlar: *merosxo'r, vasiyatnoma, guvohnoma, qonunchilik, meros, notarius, shikoyat, huquqlar, majburiyatlar, soliq, shartlar, voris, mol-mulk, da'vo, ariza, sud, hadya, manfaatdor.*

Abstract: *In this article, the knowledge of law is important in the development of every person. It is impossible for a citizen to find a proper place in society without knowing his rights. In this regard, the knowledge of law is instilled into the child's consciousness from a young age. At the moment, it is necessary to analyze the laws and concepts on the right of succession, to study the existing problems of succession by will and legal succession in the Republic of Uzbekistan, and to eliminate the problems of succession by will and legal succession in the Republic of Uzbekistan.*

Key words: *heir, will, certificate, legislation, legacy, notary, complaint, rights, obligations, tax, conditions, successor, property, claim, application, court, gift, interest.*

Аннотация: *В данной статье знание права имеет важное значение в развитии каждого человека. Гражданину невозможно найти достойное место в обществе, не зная своих прав. В этом отношении знание права прививается в детское сознание с раннего возраста. На данный момент необходимо проанализировать законы и понятия о праве наследования, изучить существующие проблемы наследования по завещанию и правопреимства в Республике Узбекистан, а также устранить проблемы наследования по завещанию и правопреимства в Республике Узбекистан. Республики Узбекистан.*

Ключевые слова: *наследник, завещание, свидетельство, законодательство, наследство, нотариус, жалоба, права, обязанности, налог, условия, правопреимник, имущество, иск, заявление, суд, дар, процент.*

KIRISH

Barchamizga ma'lumki, O'zbekiston Respublikasi Oliy sudi Plenumining "Sudlar tomonidan meros huquqiga oid qonunchilikning qo'llanilishi to'g'risida" 2011 yil 20 iyuldagi 05-son qarorining 18-bandida merosga bo'lgan huquq to'g'risidagi guvohnoma, vorislik vasiyat yoki qonun bo'yicha ekanligidan qat'i nazar, meros ochilgan kundan boshlab olti oy o'tgandan so'ng meros ochilgan joydagi notarius tomonidan berilishi,⁴ FK 1146-moddasi uchinchi qismida nazarda tutilgan hollar bundan mustasnoligi, merosga bo'lgan huquq to'g'risidagi guvohnomani olish merosxo'rning majburiyati emas, balki huquqi bo'lganligi sababli, qonunda merosxo'r bunday guvohnoma berish to'g'risida ariza bilan murojaat qilishi shart bo'lgan muddat belgilanmaganligi sudlarga tushuntirilgan⁵. Notariusning merosga bo'lgan huquq to'g'risidagi guvohnoma berishni rad etishi ustidan merosxo'r tomonidan sudga shikoyat berilishi mumkin bo'lib, ⁶u O'zbekiston Respublikasi Fuqarolik protsessual kodeksining 28-bobi qoidalariga binoan ko'rib chiqiladi.

Agar notarius tomonidan rad etilishi boshqa shaxsga merosga bo'lgan huquq to'g'risidagi guvohnoma berilganligi yoki meros mulki FKning 1157-moddasiga asosan fuqarolarning o'zini o'zi boshqarish organlari yoki davlatga o'tkazilganligi bilan bog'liq bo'lsa, ariza da'vo ishi yuritish tartibida ko'riladi.

Merosni qabul qilish uchun muddat O'zbekiston qonun hujjatlari bilan belgilanmagan. Ya'ni voris istalgan vaqtda notariusga unga vorislik to'g'risidagi guvohnoma berish talabi bilan, agar u shunday huquqqa ega bo'lsa, murojaat qilishi mumkin.

Darvoqe, ba'zi xorijiy mamlakatlarning qonunchiligi merosni qabul qilish uchun muayyan muddatni nazarda tutadi. Masalan, Rossiya Federatsiyasining Grajdanlik kodeksining 1154-moddasiga muvofiq bunday muddat 6 oy deb belgilangan. Agar voris notariusga ushbu muddat mobaynida murojaat qilmasa, u vorislik huquqini yo'qotadi, bundan muddatni sud uzrli sabablarga ko'ra o'tkazib yuborilgan deb topganligi mustasnodir.⁷

Merosni olish (qonun bo'yicha yoki vasiyat bo'yicha) uchun voris uni qabul qilishi, ya'ni vorislik mol-mulki meros qoldiruvchidan unga o'tishi to'g'risidagi xohish-irodasi va merosni olishga doir o'z niyatini izhor etishi kerak. Bunda voris meros qoldiruvchiga hayotligida tegishli bo'lgan mulkiy huquqlar va majburiyatlarda uning o'rnini bosadi. Shuni ta'kidlash lozimki, kishini merosni qabul qilib olishga majburlab bo'lmaydi, vorisning o'zi uni qabul qilish yoki rad etishga bo'lgan o'z xohish-irodasini izhor etishi kerak. Qonun merosni qandaydir shartlar yoki ta'kidlashlar bilan qabul qilib olishga yo'l qo'ymaydi, masalan, vorisda qabul qilayotgan meros uchun soliq to'lashga pul bo'lgandagina merosni qabul qilib olish mumkin emas. Agar merosni qabul qilib olish to'g'risidagi arizada biror-bir shartlar yoki ta'kidlashlar mavjud bo'lsa,

⁴ O'zbekiston fuqarolik kodeksi II-qismga sharhlar T. 1998 va III-jild 265-bet.

⁵ Fuqarolik huquqi darsligi 2-qism

⁶ O'zbekiston Respublikasining Fuqarolik kodeksi

⁷ Гражданский кодекс Российской Федерации // http://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_34154

u haqiqiy emas (o'z-o'zidan haqiqiy emas) deb baholanadi, shu sababli uni taqdim etish merosni olishga olib kelmaydi

Qonunda nazarda tutilgan, merosni amaldagi harakatlar bilan qabul qilish usuli keyinchalik vorisning notarial idoraga merosga bo'lgan huquq to'g'risida guvohnoma berish yuzasidan ariza bilan murojaat qilishini istisno etmaydi. Vorisda merosni qabul qilishda notarial idora uchun yetarli isbot-dalillar bo'lmaganda merosni qabul qilish uchun yuridik ahamiyatga ega bo'lgan dalillar sud tartibida belgilanishi mumkin.

Agar haqiqatda merosni qabul qilib olgan voris unga bo'lgan huquq to'g'risida guvohnomani rasmiylashtirmagan bo'lsa, bu hol uning bunday huquqdan mahrum etilishini bildirmaydi. "Ochiq ulush" (voris meros qoldiruvchi bilan uning vafot etishigacha birga yashagan va vorislik huquqlarini rasmiylashtirmagan holat) voris yoki vorislar uning vafotidan keyin merosga oid huquqni rasmiylashtirishga qaror qilishlariga qadar mavjud bo'lishi mumkin. Merosni rasmiylashtirishning vaqt doiralarini mazkur hollarda qonun chiqaruvchi belgilamagan.⁸

Odatda milliy urf-odatimizdan kelib chiqib, meros haqida marhumning yilini o'tkazib notariusga murojaat etiladi. Bunday hollarda barcha merosxo'rlar mazkur huquq normasidan kelib chiqib, amaliyotda avval merosni qabul qilib olib, so'ng ulushini bir merosxo'r (ukasi)ga hadya shartnomasi asosida o'tkazib bermoqdalar. Ushbu holatda fuqarolar idorama-idora yurib, meros ishiga alohida hujjat, hadya uchun alohida hujjat to'plab, sarson bo'lmoqdalar. Fikrimizcha, FKning 1147- moddasidagi "merosxo'r o'zining vorislikka chaqirilganligini bilgan yoki bilishi lozim bo'lgan kundan boshlab, degan jumladan so'ng "olti oy muddat" degan jumlani "bir yil muddat ichida" deb o'zgartirib, "merosdan voz kechishga haqli" degan jumlani qo'shish lozim. Bu o'zgartirish fuqarolarimizning huquq va qonuniy manfaatlarini himoya qilishga qaratilgan omillardan bo'ladi deb o'ylaymiz.⁹

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. O'zbekiston Respublikasining Fuqarolik kodeksi
2. Fuqarolik huquqi darsligi 2-qism
3. Ўзбекистон фуқаролик кодекси II-қисмга шарҳлар Т. 1998 и III-жилд 265-бет.
4. Сайфуллаев. Ўзбекистон ССР Гражданлик ҳуқуқи. II том. Тошкент, «Уқитувчи» 1988 - 264- б.
5. Гражданское право / Под ред. А. П. Сергеева, Ю. К. Толстого. - Т. 3. - М.: Статут, 1999. - С. 527.
6. Гражданский кодекс Российской Федерации // http://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_34154

⁸ Эйдинова Э.Б. Наследование по закону и завещанию. - М.: Юридическая литература, 1984.

⁹ Сайфуллаев. Ўзбекистон ССР Гражданлик ҳуқуқи. II том. Тошкент, «Уқитувчи» 1988 - 264- б.

7.Эйдинова Э.Б. Наследование по закону и завещанию. - М.: Юридическая литература, 1984.

8. Rakhimjonov, A. (2021). Increasing Civil Liability For Violation Of Rights To Real Estate. The American Journal of Political Science Law and Criminology, 3(04), 205-212.

9. Раҳимжонов, А. Б. Ў. (2022). КЎЧМАС МУЛКНИ СОТИШ ШАРТНОМАСИНИНГ ЎЗИГА ХОС ХУСУСИЯТЛАРИ. Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences, 2(5-2), 1041-1049